

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ШКІЛЬНОГО КРАЄЗНАВСТВА

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри історії України і методики
викладання історії
протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи шкільного краєзнавства
Викладач	Королько Андрій Зіновійович
Контактний телефон викладача	0342-59-60-06
Е-mail викладача	andrii.korolko@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредитів ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Вівторок 15.30 год.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
«Основи шкільного краєзнавства» є вибіркоким компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього рівня бакалавр з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія). Курс дозволить розширити знання про краєзнавство як комплексне вивчення краю і громадський рух, про шкільне краєзнавство як одну з важливих його форм, упорядкує знання студентів – майбутніх вчителів історії про організаційні форми і основні напрями шкільної краєзнавчої праці учителя та учнів. Його предметом є організаційна й методична діяльність учителя – організатора шкільного краєзнавства. Курс «Основи шкільного краєзнавства» – це ще сходинка до пізнання студентами рідного краю, реалізації інтересів у вивченні навколишнього середовища та історико-культурного надбання України, формування краєзнавчих знань, умінь і навичок засобами студентської і позастудентської освіти, яку слід молодим людям через певний час, після закінчення закладу вищої освіти, екстраполювати в шкільний освітній простір.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Метою вивчення дисципліни є: підготувати студента – майбутнього вчителя історії – до самостійної краєзнавчої праці в школі, дати знання, уміння і практичні навички здобуття знань про рідний край, про джерела цих знань, способи їх використання, форми організації краєзнавчої діяльності учнів, застосування краєзнавчої інформації на уроках і в позашкільній діяльності; засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів з організації історико-краєзнавчої, пошукової, музейної, пам'яткоохоронної роботи в школі; здатність проведення занять з вивчення рідного краю на уроках історії та в гуртковій шкільній і позашкільній освіті, використовуючи сучасні технології навчання; формування загальних, спеціальних, професійних компетентностей, достатніх для ефективного розв'язування стандартних і нестандартних комплексних задач у професійній педагогічній діяльності в закладах загальної середньої освіти, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Така підготовка не просто бажана, вона необхідна і витікає з нормативних вимог до організації освітньо-виховного процесу, безперервної історичної освіти в Україні. Основні цілі вивчення дисципліни – розширити знання про краєзнавство як комплексне вивчення краю і громадський рух, про методику історико-краєзнавчої роботи в школі як одну з	

важливих його форм; упорядкувати знання студентів про організаційні форми і основні напрями шкільної краєзнавчої праці учителя та учнів; ознайомити з положеннями, методикою організації всеукраїнських та регіональних рухів, експедицій, акцій як засобу організації історико-краєзнавчої діяльності й патріотичного виховання учнівської молоді; дати знання про порядок підготовки, проведення й узагальнення результатів краєзнавчої експедиції; сформувати практичні навички збору, упорядкування й використання топонімів та мікротопонімів населеного пункту; посилити теоретичні і практичні знання студентів з шкільного музейництва та пам'яткоохоронства як важливого засобу організації учнівської практично-перетворювальної діяльності; посприяти вихованню в майбутніх учителів історії, організаторів шкільного краєзнавства, розуміння ролі і місця краєзнавства в системі шкільної навчальної і виховної роботи, любові до рідного краю, поваги до праці краєзнавців-попередників, усвідомлення своєї патріотичної ролі в продовженні вивчення і популяризації минулого рідного краю; за результатами навчання студенти повинні навчитися моделювати заняття з історії рідного краю різних типів і видів на уроках історії та в гуртковій шкільній і позашкільній освіті, вільно добирати і оперувати методами і прийомами навчання предмету, оптимізуючи навчально-виховний процес; студенти, здобувши кваліфікацію вчителя історії, повинні навчитися застосовувати у практичній діяльності сучасні технології навчання у шкільній та позашкільній краєзнавчій роботі.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі;

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3 – здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською – державною мовою; отримувати і передавати професійну інформацію іноземною мовою;

ЗК 6 – здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих;

ЗК 7 – здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, забезпечувати особисту та групову відповідальність за дотримання виконавської дисципліни, вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки;

ЗК 8 – здатність генерувати нові ідеї, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, вміння диференціювати традиційні та інноваційні способи вирішення завдань та знаходити межі їхнього застосування у навчальному процесі;

ЗК 9 – здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати рухову активність для відпочинку;

ЗК 10 – здатність поважати мультикультурність і різноманітність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу;

фахові компетентності спільні для всіх предметних спеціальностей (ФК):

ФК 3 – здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів

навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей, застосовувати під час організації навчально-виховного процесу ефективні методики й технології;

ФК 4 – здатність застосовувати інтерактивні методи і сучасні освітні технології навчання, формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами історичних і суспільствознавчих предметів, інтегрованого навчання;

ФК 6 – здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку, спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них;

ФК 7 – здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог безпеки життєдіяльності і законодавства щодо охорони життя і здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання під час освітнього процесу здоров'язбережувальних технологій;

компетентності предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) (ПК):

ПК 4 – здатність інтегрувати набуті знання з історичних та інших гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь;

ПК 5 – здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва;

ПК 6 – здатність здійснювати критичний аналіз різних джерел інформації та наукового пізнання, використовувати їх у професійній діяльності;

ПК 8 – знання змісту та завдань організації допрофільної підготовки учнів;

ПК 9 – здатність використовувати в професійній діяльності нові підходи до шкільної історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції, з метою формування історичної свідомості, національної пам'яті, здійснення громадянсько-патріотичного виховання;

ПК 10 – здатність до педагогічної рефлексії та дисемінації педагогічного досвіду.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання дисципліни.

програмні результати навчання (РН), спільні для всіх предметних спеціальностей:

РН 1 – відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів;

РН 2 – демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання;

РН 3 – називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти;

РН 4 – здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку;

РН 5 – вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них;

РН 6 – називати і пояснювати принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками;

РН 7 – демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;

РН 8 – генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами;

РН 11 – виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності;

РН 12 – аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей;

РН 13 – демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні;

програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 4 – демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки;

ПРН 5 – використовувати краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; організовувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини України та світу з навчальною, науковою і просвітницькою метою;

ПРН 6 – працювати з джерелами інформації, вміти їх аналізувати, синтезувати, порівнювати та інтегрувати їх у зміст навчання історії, представляти та обговорювати відображені в них факти, явища, події, визначати власну позицію щодо суперечливих питань;

ПРН 8 – володіти здатністю до розкриття інтелектуального і творчого потенціалу здобувачів середньої освіти засобами змісту предметних галузей та курсів за вибором;

ПРН 9 – цінувати різноманіття та мультикультурність світу; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва;

ПРН 10 – усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і стійко прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни (д.ф.з.о. / з.ф.з.о.)

лекції	12 / 4
семінарські заняття	18 / 6
самостійна робота	60 / 80

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
5-й семестр	014.03 Середня освіта (Історія)	3	вибірковий
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		Кількість год.	
		лекції д.ф.з.о. / з.ф.з.о.	семі- нарські заняття д.ф.з.о. / з.ф.з.о. сам. робота д.ф.з.о. / з.ф.з.о.
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Основи шкільного краєзнавства». Історія рідного краю – об’єкт краєзнавчої діяльності школярів.		1 / 1	2 / –
Тема 2. Розвиток шкільного краєзнавства в Україні: минуле і сучасність.		1 / –	2 / –
Тема 3. Всеукраїнські та регіональні рухи, експедиції як засіб організації шкільного краєзнавства.		1 / –	2 / –
Тема 4. Підготовка і проведення краєзнавчої експедиції.		1 / –	2 / –
Тема 5. Методика підготовки учнівських письмових робіт з історичного краєзнавства.		2 / 1	2 / 2
Тема 6. Топоніміка в школі. Основні джерела й особливості вивчення в школі назв географічних об’єктів.		2 / 2	3 / 2
Тема 7. Шкільний музей в структурі шкільного краєзнавства.		2 / –	3 / 2
Тема 8. Шкільна пам’яткоохоронна діяльність.		2 / –	2 / –
ЗАГ:		12 / 4	18 / 6
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі <i>підсумкової оцінки (заліку)</i>, який передуює проходженню студентами у наступному семестрі виробничої історико-краєзнавчої практики (в закладах позашкільної освіти). Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума балів за поточний контроль знань (50 балів, перемножені на два). Підсумковий бал за поточний (і водночас, у підсумку, і семестровий) контроль знань складається із суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально – 10 балів), тематичних тестових контрольних робіт (максимально – 30 балів) і виконання індивідуального завдання – моделювання навчального заняття з історії рідного краю (максимально – 10 балів) та в сукупності становить до 50 балів включно.		
Вимоги до письмових робіт	Написання тематичної тестової контрольної роботи, як правило, є обов’язковим для виставлення підсумкової оцінки. Тематична тестова контрольна робота включає:		

	– 10 тестових питань (по 1 балу за кожне питання). Приклади типового завдання для контрольної роботи, на основі питань, що розглядалися на лекційних і семінарських заняттях. Тематична тестова контрольна робота виконується в тестовій формі (10 тестів по одному балу за питання). Тести згенеровані на сайті дистанційного навчання на платформі d-learn на сторінці дисципліни.
Семінарські заняття	У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Водночас здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики. Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 100-бальною шкалою. На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання: “90–100” балів – знання студента(ки) відмінні. Студент(ка) глибоко, ґрунтовно в деталях володіє теоретичними знаннями з курсу «Основи шкільного краєзнавства». Виявляє усвідомлені уміння і навички, необхідні для майбутньої роботи, вміє використовувати необхідну джерельну базу та історіографію, порівнювати, співставляти різні явища і процеси, давати вичерпний аналіз порушеної проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дослідження тощо. Володіє просторовою компетенцією, вмінням систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, історичним критичним мисленням, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в науковій діяльності, має синтетичне мислення, застосовує оптимальну стратегію науково-дослідницької роботи та ін. Керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності. “70–89” балів – знання студента(ки) добрі. Студент(ка) має глибокі й повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен(на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена. Володіє понятійним апаратом, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, будує аргументацію на основі доказів. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію візуальних джерел, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в науковій діяльності, має певний рівень синтетичного мислення, застосовує оптимальну стратегію пізнавальної діяльності тощо. В основному, керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності. Однак допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності. “50–69” балів – знання студента(ки) задовільні.

	У студента(ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (в межах 50% і навіть більше), не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і надто спрощена. Посередньо знає історичну термінологію і володіє понятійним апаратом, не вміє до кінця систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати матеріал, переконливо аргументувати свою відповідь. Вміє організовувати пошук візуальних педагогічних джерел, але не може їх критично проаналізувати. В основному, керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності, однак, хоч і володіє більшою частиною фактичного матеріалу, викладає його не досить послідовно і логічно, не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв'язки. “1–49” балів – знання студента(ки) незадовільні. У студента(ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 40%), відсутні уміння й навички, тому він (вона) не здатен(на) їх використовувати на практиці; відповідь не змістовна, в роботі є дуже суттєві помилки. Не ознайомлений(а) належним чином з методологією та організацією підготовки до семінарських занять та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Практично не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерела з візуальної історії. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом, відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка й оцінка інших. Не вміє організовувати пошук візуальних педагогічних джерел, не може їх критично проаналізувати. Не використовує на належному рівні сучасні інформаційно-технологічні ресурси та інноваційні технології в науковій діяльності.
Індивідуальна робота	Студент виконує індивідуальне завдання – моделювання навчального заняття з основ шкільного краєзнавства. Основна мета моделювання заняття з історії рідного краю – студентом повинен запропонувати вірєць планування/моделювання навчального заняття. При підготовці моделі заняття необхідно поміщати багато додаткової інформації, серед котрої історичні джерела, численні ілюстрації, презентації, схеми, таблиці тощо. Студент, потенційний учитель, самостійно визначає зміст навчального матеріалу та відповідні методичні прийоми, за допомогою яких навчатиме дітей. Важливо досягти поставленої мети заняття. Тому педагог має обирати той методичний прийом, котрий допоможе виробити якнайбільшу кількість умінь і навичок, сформує уявлення про перебіг історичного процесу у певний історичний період з літопису рідного краю. Для кожного методичного прийому необхідно подати детальний алгоритм організації й проведення. Під час підготовки моделі заняття потрібно долучати інтерактивні покликання, які вигідні у користуванні як вчителю, так і

	учням у ході проведення заняття. За допомогою активних гіперпосилань можна швидко відкрити файли навчальної програми, календарно-тематичного планування, інших моделей занять (попередньо або вибірково). В моделі заняття доцільно поміщати гіперпосилання, що дадуть змогу відкрити відповідну презентацію, відвідати сайти музеїв, електронних енциклопедій, загальнодоступних відеомереж. Будь який із занять чи його елементи можна переглядати в електронному форматі або видрукувати.										
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни підсумкового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 25 і більше балів.										
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – залік. Розподіл балів <table border="1"> <tr> <th>Завдання</th><th>Кількість балів</th></tr> <tr> <td>Дві оцінки на семінарських заняттях</td><td>5x2=10 балів</td></tr> <tr> <td>Три тематичні тестові контрольні роботи</td><td>10x3=30 балів</td></tr> <tr> <td>Індивідуальна робота № 1 (моделювання заняття з основ шкільного краєзнавства)</td><td>10 балів</td></tr> <tr> <td>Разом:</td><td>50x2=100 балів</td></tr> </table>	Завдання	Кількість балів	Дві оцінки на семінарських заняттях	5x2=10 балів	Три тематичні тестові контрольні роботи	10x3=30 балів	Індивідуальна робота № 1 (моделювання заняття з основ шкільного краєзнавства)	10 балів	Разом:	50x2=100 балів
Завдання	Кількість балів										
Дві оцінки на семінарських заняттях	5x2=10 балів										
Три тематичні тестові контрольні роботи	10x3=30 балів										
Індивідуальна робота № 1 (моделювання заняття з основ шкільного краєзнавства)	10 балів										
Разом:	50x2=100 балів										

7. Політика навчальної дисципліни

Контрольні письмові роботи, як правило, виконуються студентами після почергово проведених двох-трьох семінарських занять.

Індивідуальний проєкт (завдання) виконується один: моделювання одного заняття з історії рідного краю – 10 балів.

Академічна доброчесність:

У Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і студент (-ка), повинні дотримуватися Положення про запобігання академічному плагіату (<http://surl.li/dztjc>), Положення про запобігання академічного плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти (<http://surl.li/evnhu>), Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<http://surl.li/eonvn>).

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студенту повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою успішного складання заліку з пропонованого курсу. Участь у семінарських заняттях може проходити в таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

За умови відсутності студента(-ки) на лекції чи семінарському занятті без поважних причин (довідки, виданої лікарською установою, заяви, підписаної в деканаті і т. п.), отримання негативної оцінки або невчасного виконання студентами індивідуальних робіт у визначений

день (як правило, у вівторок о 15.30–16.30 год.) має відбутися відпрацювання. Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у встановлений термін. Пропущене заняття студент(ка) може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило, «відпрацювання» проходить в усній формі, шляхом вирішення тестових завдань на сайті дистанційного навчання тощо.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Агаркова М. Особливості використання експонатів шкільного музею у процесі викладання історії та позаурочній роботі. *Збірник наукових праць [Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди]. Серія : «Історія та географія»*. 2011. Вип. 41. С. 161–164.
2. Андрухів І. О., Куницький М. П. Історія України та Прикарпаття : навч. посіб. для 7 класу загальноосвіт. навч. закл. К. : Фенікс, 2011. 322 с.
3. Андрухів І. О., Дерев'янка С. М. Історія України та рідного краю. Навчальний посібник для 7 класу. – Івано-Франківськ, 2002.
4. Баженов Л. В. Проблема упорядкування краєзнавчих навчальних дисциплін. *Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти. Матеріали та документи. Київ, 24 травня 2018 р.* Київ, 2018. С. 28–31.
5. Бершадська Т., Атаманюк Я., Чехольська С. Мій Івано-Франківськ. Навчальний посібник (За редакцією З. Береговського). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2005. – 212 с.
6. Бондаренко Г. Теоретичні та методологічні проблеми історичного краєзнавства. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2011. № 3. С. 23–29.
7. Гаврилів Б., Любінець І. Історичне краєзнавство. Івано-Франківськ: Плай, 2001. 406 с.
8. Гаврилів Б., Арсенич П., Процак П. Літопис Івано-Франківська (Станіслава). Історична хроніка міста з 1662 року. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1998. 136 с.
9. Гаврилів Б., Бойчук З. Історія Івано-Франківська в хронології (1662–1994 рр.). Івано-Франківськ, 1994. 60 с.
10. Гайда Л. Формування нормативно-правової бази діяльності музеїв при навчальних закладах України. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2011. № 3. С. 49–56.
11. Гайда Л. Краєзнавча експедиція як форма діяльності шкільного музею. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2010. № 1–2. С. 178–185.
12. Голубко В. Історичне краєзнавство. Навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 180 с.
13. Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Т. 1–3. – 2-е вид. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2002–2004.
14. Грабовецький В. Нариси історії Прикарпаття. – Івано-Франківськ, 1992–1995. – Т. 2–5, 8.
15. Жупанський Я., Круль В. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства // *Краєзнавство. Науковий журнал*. 1994. № 1–2. С. 3–6.
16. Загребельна С. Історичне краєзнавство в школі: методичні рекомендації, практика, досвід. – Калуш, 2006. 112 с.
17. Історичне краєзнавство. Як написати науково-дослідницьку роботу: запитання та відповіді / І. А. Коляда, Я. М. Камбалова, О. Ю. Кирієнко; [відп. за вип. канд. філос. н. Лісовий О. В., Наділько С. В.]. Київ, 2021. – 172 с.
18. Історія Прикарпаття. Веб-книга для вчителя [електронне видання]. URL: <https://www.ippo.if.ua>
19. Коляда І. А., Кирієнко О. Ю. Юні історики-дослідники : навч.-метод. посіб. з історії України / [відп. за вип. О. Лісовий]. Київ, 2015. 371 с.
20. Королько А. Наступність дослідницько-пошукової краєзнавчої роботи закладів загальної середньої і вищої освіти. *Історико-краєзнавчі дослідження в умовах нової української школи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (16 листопада 2022 року в режимі онлайн) / упоряди.: Завалевський Ю.І., Дубовик О.А., Коломось Г.А., Максимець Д.С., Боднарчук С.М.* Чернівці: Букрек, 2022. С. 46–57.
21. Королько А. Історико-краєзнавча робота у закладі вищої освіти як складова частина

популяризації вивчення історії Прикарпаття. *Історико-краєзнавча діяльність у закладах освіти: проблеми і перспективи. Збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 22 квітня 2021 р.* / За наук. ред. М. Ю. Косила і А. З. Королька. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2022. С. 15–22. URL: <https://kiu.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/56/2022/12/Матеріали-збірнику-конференції-Історико-краєзнавча-діяльність-у-закладах-освіти.-2022.-Ред.-№2.pdf>

22. Королько А., Коляда І., Камбалова Я. Реалізація інноваційної освітньої практики сучасного музею та музейно-педагогічна програма як соціальна технологія. *Проблеми дидактики історії: збірник наукових праць*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. 14. С. 96–104.

23. Королько А., Прокопів Л., Кречко В. Особливості впровадження музейної педагогіки в сучасному інноваційному освітньому просторі України (на прикладі музеїв міста Коломиї). *Гірська школа українських Карпат*. 2020. № 22. С. 88–94. URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/msuc/article/view/4306>

24. Мазак С., Яцуляк Н. Історичне краєзнавство на уроках суспільних дисциплін та в позаурочний час. *Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Збірник навчально-методичних матеріалів для вчителів*. Івано-Франківськ, 2016. С. 38–44.

25. Маланюк Т. З. Патріотичне виховання учнів основної школи засобами туристсько-краєзнавчої роботи: монографія. Івано-Франківськ, 2017. 304 с.

26. Маланюк Т. Туристсько-краєзнавча робота в школах області. *Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Збірник навчально-методичних матеріалів для вчителів*. Івано-Франківськ, 2016. С. 62–78.

27. Маланюк Т. З. Туризм і краєзнавство в школі: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2009. 104 с.

28. Методичні рекомендації щодо засад діяльності музеїв історичного профілю дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладів. *Історія України*. 2015. № 13. С. 5–7.

29. Мисан В. Сучасне шкільне історичне краєзнавство. Стан та перспективи розвитку. *Історія України*. 2008. № 13. С. 1–6.

30. Мій рідний край – Прикарпаття / ред. В. Кононенко. Івано-Франківськ: Плай, 2000. 376 с.

31. Наш край. Методичні рекомендації / За ред. Я. Треф'яка і Г. Бабійчук. Івано-Франківськ, 1994. 102 с.

32. Основи краєзнавства: підруч. для студ. закладів вищої освіти / НАН України, Національна спілка краєзнавців України; за ред. О. П. Реєнта; вид. 2-ге, доп. Київ, 2021. 376 с.

33. Островський В. В. Історія Прикарпаття. Посібник для загальноосвітніх навчальних закладів. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2008. 352 с.

34. Пелипейко І. Мій рідний край: Природа, господарство, населення Гуцульщини : навч. посіб. / І. Пелипейко. Косів : Писаний Камінь, 1998. 111 с.

35. Прикарпаття спадщина віків. Пам'ятки природи, історії, культури, етнографії / Автор ідеї та головний редактор Микола Кугутяк. Львів: «Манускрипт-Львів», 2006. 567 с.

36. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. Київ : Видавництво Кондор, 2011. 338 с.

37. Прокопчук В. Деякі аспекти теорії і методології шкільного краєзнавства. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2011. № 3. С. 29–37.

38. Реєнт О. Науково-методологічні засади сучасного краєзнавства. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2017. № 1–2. С. 21–25.

39. Реєнт О. Поступ українського краєзнавства. *Краєзнавство: науковий журнал*. 2015. № 1–2. С. 8–27.

40. Станіславів. Станіслав. Івано-Франківськ (до 350-річчя Івано-Франківська): монографія / Керівник авторського колективу, головний редактор В. Великочий, науковий редактор А. Королько. Івано-Франківськ – Львів – Київ : Манускрипт-Львів, 2012. 584 с.

41. Стежками рідного краю. На допомогу вчителям та класним керівникам загальноосвітніх закладів / Під редакцією М. Версеа. Івано-Франківськ, 2008. 170 с.

42. Треф'як Я. Теоретичні основи краєзнавства. *Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Збірник навчально-методичних матеріалів для вчителів*. Івано-Франківськ, 2016. С. 5–13.

43. Треф'як Я. Позакласна краєзнавча робота як один із засобів національного виховання дітей та учнівської молоді. *Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Збірник навчально-методичних матеріалів для вчителів*. Івано-Франківськ, 2016. С. 13–21.

44. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. Івано-Франківськ, 2002. 110 с.
45. Тронько П. Краєзнавство як складова навчально-виховного процесу. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2011. № 3. С. 5–10.
46. Тронько П. Краєзнавство на межі тисячоліть. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2000. № 1–2. – С. 8–19.
47. Уривалкін О. Історичне краєзнавство. Навчальний посібник. Київ, 2006. 296 с.
48. Шимон Ю. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії України. *Історія України*. 2011. № 10. С. 9–11.
49. Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Збірник науково-методичних матеріалів для вчителів. Навчально-методичне видання / Упорядник Ярослав Треф'як. Івано-Франківськ, 2016. 96 с.

Додаткова література:

1. Бугрій В. Теоретичні засади туристсько-краєзнавчої роботи в сучасній загальноосвітній школі України. *Вісник ЛНУ імені Т. Шевченка*. Луганськ, 2010. № 16. С. 169–174.
2. Буланов Ю. І. Виховання патріотизму засобами краєзнавства. *Збірник наукових праць Харківського національного університету ім. Г. Сковороди. Серія «Історія та географія»*. Харків, 2012. Вип. 45. С. 133–136.
3. Бурдуланюк В. Історія культури Прикарпаття : корот. нарис. Івано-Франківськ, 1997. 96 с.
4. Бурдуланюк В., Гаврилів Б. Історія Прикарпаття в хронології: основні події, факти, дати. Івано-Франківськ, 1998. 68 с.
5. Вайнберг Т. Музейна педагогіка – продуктивний напрям у сучасній системі національної освіти. *Вивчаємо українську мову та літературу. Позакласна робота*. 2014. № 2. С. 2–7.
6. Верменич Я. В. Суб'єктивні межі та об'єктивні можливості історичного краєзнавства: деякі міркування щодо осмислення шляхів місцевої історії. *Український історичний журнал*. 2008. Вип. 2. С. 129–144.
7. Волинець І. Якою має бути МАНівська робота. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2006. № 10. С. 10–12.
8. Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти. Матеріали та документи. Київ, 24 травня 2018 р. / Науковий редактор О.П. Реєнт, відповідальний редактор О.А. Удод. Київ, 2018. 112 с.
9. Всеукраїнський конкурс-захист науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України. *Історія України*. 2009. № 22–24. С. 54–63.
10. Гончаров О. Про місце краєзнавства в системі новітніх наукових напрямів і дисциплін. *Українське краєзнавство в соціокультурному просторі: історичні ретроспекції та виклики сучасності / За заг. ред. О. П. Реєнта*. Київ : Український пропілей, 2017. С. 15–22.
11. Горбик В.О., Денисенко Г.Г. Проблеми дослідження і збереження пам'яток історії та культури в Україні. *Український історичний журнал*. 2003. №3. С. 143–151.
12. Горбик В. О., Денисенко Г. Г., Скрипник П. І. Пам'ятки України: проблеми збереження і дослідження. Київ : НАН України, Ін-т історії України, 1994.
13. Грабовецький В. Історія Покутської землі XV–XVII ст. в літописі та ілюстраціях: до 600-річчя першої письмової згадки. Т. 1. Івано-Франківськ, 2011. 256 с.
14. Грабовецький В. Легендарні опришки – лицарі Карпат (XVI–XIX ст.) в літописі та ілюстраціях : монографія. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2008. 463 с.
15. Гуменюк Г. М. Формування національної самосвідомості учнів середнього шкільного віку засобами туристсько-краєзнавчої роботи. Івано-Франківськ, 2000. 158 с.
16. Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження. – К.: Наукова думка, 1987. – 470 с.
17. Дмитрук В. Програма розвитку краєзнавства: регіональний рівень реалізації // *Українське краєзнавство в соціокультурному просторі: історичні ретроспекції та виклики сучасності / За заг. ред. О. П. Реєнта*. Київ : Український пропілей, 2017. С. 31–40.
18. Дослідницька робота МАН. *Рідна школа*. 2008. № 7–8. С. 43–57.
19. Збірник положень про Всеукраїнські та обласні конкурси, огляди, експедиції, акції / Управління освіти Хмельницької ОДА, обласний ін-т післядипл. пед. освіти; [уклад.: В.С. Берека, Л.В. Красномоєць, В.В. Климчук, М.С. Шкварелюк, В.О. Черкасова та ін.]. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. 92 с.
20. Історія Гуцульщини. Т. 1-6 / М. Домашевський, Н. Библюк. Львів : Логос ; Чикаго, 1986–2001.
21. Караманов О. Музейна педагогіка в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи. *Освіта та педагогічна наука*. 2012. № 3 (152). С. 5–12.
22. Кашаба О. Історичне краєзнавство як складова національної освіти: теоретичний аспект.

Краєзнавство. Науковий журнал. 2010. № 1–2. С. 96–105.

23. Коваль А.П. Знайомі незнайомці. Походження назв поселень України. Київ : Либідь, 2001. 301 с.

24. Косило М. Ю. Розвиток туристсько-краєзнавчої роботи у позашкільних навчальних закладах України (друга половина XX – початок XXI століття). Монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2018. 288 с.

25. Косило М. Ю. Позашкільна туристсько-краєзнавча робота на Прикарпатті. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка*. Вип. XXV. Івано-Франківськ, 2008. С. 326–330.

26. Костриця М. Ю., Обозний М. С. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. Київ : Вища школа, 1995. 222 с.

27. Кремень В. Вітчизняне краєзнавство: стратегічні орієнтири сучасної освітньої парадигми // *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2011. № 3. С. 10–16.

28. Куделко С. Деякі питання сучасного історичного краєзнавства *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2008. № 1–4. С. 219–220.

29. Ладиченко Т. Робота з обдарованою молоддю. Всеукраїнський конкурс-захист науково-дослідницьких робіт членів МАН з історії. *Історія в рідній школі*. 2015. № 11. С. 2–5.

30. Луцький Я., Луцький В. Основи шкільного туризму. Навчальний посібник. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2008. 138 с.

31. Луцький Я. В., Косило М. Ю. Туристично-краєзнавча робота в школі. Івано-Франківськ : ЛІК, 1994. 80 с.

32. Майко С. Шкільний музей як форма додаткової освіти. *Педагогічний пошук*. 2017. № 2. С. 64–66.

33. Маланюк Т. Підготовка педагогів до використання туристсько-краєзнавчої роботи у патріотичному вихованні учнів основної школи. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*. Івано-Франківськ, 2013. Вип. 18. С. 157–163.

34. Маленко О. О. МАН-манія, або проблеми й перспективи «шкільної» науки. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2013. № 3. С. 37–39.

35. Маньковська Р. Краєзнавство і освіта: витоки і перспективи співбуття. *Краєзнавство. Науковий журнал*. 2011. №3. С. 16–23.

36. Нормативна база діяльності музеїв навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України / МОН України, УДЦТК учн. молоді; уклад. Матюшенко О.К., Савченко Н.В. Київ : УДЦТК, 2006. 28 с.

37. Опілля : монографія / редкол. : Я. Клюба, О. Береговський, Л. Бойко та ін. Галич : Давній Галич, 2010. 205 с.

38. Оришко С. П. Патріотичне виховання старшокласників у процесі туристсько-краєзнавчої роботи загальноосвітніх навчальних закладів. Івано-Франківськ, 2014. 347 с.

39. Освітнянське краєзнавство: досвід, проблеми, перспективи (присвячена 200-річчю від дня народження українських просвітителів І. Вагилевича та М. Шашкевича). Збірник матеріалів. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2011. 352 с.

40. Печерська Е. Національне виховання школярів засобами українського фольклору. *Рідна школа*. 2009. № 1. С. 23–27.

41. Покуття. Історико-етнографічний нарис / науковий редактор А. Королько. – Львів : Манускрипт – Львів, 2010. – 456 с.

42. Положення про Малу академію наук учнівської молоді. Затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 09.02.06 р., №90 Інформ. збірник Міністерства освіти і науки України. 2006. Берез. (№20). С.51–61.

43. Положення про музей при навчальному закладі, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України. *Інформ. зб. МОН України*. 2014. № 1195. С. 23–27.

44. Положення про музей при закладі освіти системи міністерства освіти України // Туризм і краєзнавство. Інформаційно-методичний вісник. № 9. Спецвипуск «Шкільне краєзнавство». Київ, 1998 С. 17–23.

45. Прокопчук В.С. Учнівська науково-дослідницька робота: написання і захист: метод. рек. Хмельницький, 2006. 48 с.

46. Прокопчук В.С. Топоніми рідного краю: метод. посіб. Київ : Рідний край, 1999. 96 с.

47. Процак Р. Назви населених пунктів. Івано-Франківськ, 2001. 139 с.

48. Реєнт О. П. Освітнянське краєзнавство як загальнодержавна справа. *Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти. Матеріали та*

документи. Київ, 24 травня 2018 р. Київ, 2018. С. 11–16.

49. Соловей М. Структура і зміст екскурсійно-туристичної роботи у сучасному навчальному закладі. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*. Чернівці, 2008. Вип. 393. С. 153–160.

50. Стефаниківський край Черемошу і Пруту... Снятинщина. Історико-етнографічний нарис / Керівник авторського колективу, головний редактор А. Королько. – Снятин – Івано-Франківськ – Львів : Манускрипт-Львів, 2014. 732 с.

51. Туризм і краєзнавство. Інформаційно-методичний вісник. №9. Спецвипуск «Шкільне краєзнавство». Київ, 1998. 72 с.

52. Удовиченко І. Музейна педагогіка : теорія і практика : науково-методичний посібник. Київ: Логос, 2017. 72 с.

53. Удод О. А. Краєзнавча освіта у закладах вищої освіти України: стан, проблеми, перспективи. *Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти. Матеріали та документи. Київ, 24 травня 2018 р.* Київ, 2018. С. 16–24.

54. Харитон В. Я. Замки Галицької землі. З історії фортифікаційного будівництва на Прикарпатті в XIV – XVIII століттях. Івано-Франківськ : Бібліотечка газети «Вперед», 1997. 56 с.

Викладач

Доцент кафедри історії України і методики викладання історії Королько А. З.